

Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 7.

**Vidékfejlesztési stratégiák és programok,
LEADER**

Dr Udvardy, Péter

Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 7.: Vidékfejlesztési stratégiák és programok, LEADER

Dr Udvardy, Péter

Lektor: Dr. Bíró , Szabolcs

Ez a modul a TÁMOP - 4.1.2-08/1/A-2009-0027 „Tananyagfejlesztéssel a GEO-ért” projekt keretében készült. A projektet az Európai Unió és a Magyar Állam 44 706 488 Ft összegben támogatta.

v 1.0

Publication date 2010

Szerzői jog © 2010 Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar

Kivonat

A modul célja, hogy áttekintést adjon az Európai Unió vidékfejlesztési stratégiáiról, vidékfejlesztési modelljéről, a különböző vidékfejlesztési programok háttéréről, az EMVA intézményrendszeréről, a vidékfejlesztési programok monitoringjáról és értékeléséről és a LEADER programról.

Jelen szellemi terméket a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény védi. Egészének vagy részeinek másolása, felhasználás kizárólag a szerző írásos engedélyével lehetséges.

Tartalom

7. Vidékfejlesztési stratégiák és programok, LEADER	1
1. 7.1 Bevezetés	1
2. 7.2 A vidékfejlesztés jelentősége, céljai	1
3. 7.3 Vidékfejlesztési stratégia és program	2
4. 7.4 Az EMVA intézményrendszere	5
5. 7.5 A vidékfejlesztési programok monitoringja, értékelése és ellenőrzése	7
6. 7.6 A LEADER program	9
7. 7.7 Összefoglalás	14

7. fejezet - Vidékfejlesztési stratégiák és programok, LEADER

1. 7.1 Bevezetés

A Vidékfejlesztési stratégiák és programok, LEADER modul keretében bemutatjuk a vidékfejlesztési stratégiák és programok rendszerét, az EMVA rendszerét, a vidékfejlesztési programok monitoringját és értékelést és külön foglalkozunk a LEADER program történetével és hatásaival.

Ön a modulból megismeri

- a vidékfejlesztési stratégiák és programok rendszerét,
- az EMVA rendszerét,
- a LEADER program előzményeit és hatásait.

A modul elsajátítása után Ön képes lesz:

- átlátni az Európai Unió vidékfejlesztési stratégiáit,
- átlátni a vidékfejlesztési programjait,
- ismertetni az EMVA rendszerét,
- ismertetni a LEADER program jellegzetességeit.

2. 7.2 A vidékfejlesztés jelentősége, céljai

Az Európai Unió 80 százaléka tekinthető vidéki területnek, ahol a népesség 25 százaléka él. A vidék ugyanakkor nem egységes, a különböző területeknek más-más kihívásokkal kell szembenéznük. A városias területekkel szemben a következő kihívásokkal kell szembenéznük:

- gazdasági problémák
- társadalmi problémák
- környezeti problémák.

A különböző területek problémátipusai eltérnek egymástól. Éppen ezért a vidékfejlesztés olyan komplex tevékenység, melynek célja az, hogy a vidéki térségek képesek legyenek tartósan betölteni társadalmi, gazdasági ökológiai és szociális funkcióikat.

A központi beavatkozás szükséges a sikerek eléréséhez, mivel a vidéki területek alkalmazkodóképessége korlátozott. A vidékfejlesztés célja az elvándorlás megakadályozása, a munkahelyteremtés segítése, az ott élők esélyegyenlőségének biztosítása és az életkörülmények javítása.

Habár a vidéki területeken visszaszorulóban van a mezőgazdaság jelentősége, fontos megjegyezni, hogy a mezőgazdaság és az erdészet a legfőbb térhasználó, ezáltal alapvető szerepe van a vidéki környezet kialakításában (7-1. ábra).

7-1. ábra Falusi turizmust népszerűsítő lap - Hortobágy

Forrás: <http://www.falutour.hu>

3. 7.3 Vidékfejlesztési stratégia és program

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) létrehozásával a vidékfejlesztési intézkedéseket egy forrásból lehet finanszírozni. Az EMVA-ból nyújtott vidékfejlesztési támogatások egységes programozás, pénzügyi- és ellenőrzési rendszer alapján jutnak el a pályázókhoz.

Az EMVA négy tengelyt tartalmaz, ebből három tematikus jellegű, egy pedig módszertani. Az EMVA meghatározza az egyes tengelyekre eső minimális pénzügyi részarányokat is. A módszertani tengelyre (LEADER) nincs külön forrás elkülönítve. A forrásmegosztás a következő (az összes hozzájárulásból a minimális forrás):

- I. tengely: 10 százalék,
- II. tengely: 25 százalék,
- III. tengely: 10 százalék,
- IV. tengely: 5 százalék.

A technikai segítségnyújtás céljaira a teljes összeg maximum 4 százaléka fordítható. A vidékfejlesztés tengelyeit és összefüggésüket a 7-1. ábra mutatja be.

7-2. ábra A vidékfejlesztés tengelyei

Forrás: <http://www.vetesforgo.hu>

A források a támogatottakhoz vidékfejlesztési programokon keresztül jutnak el. A programok több évre vonatkoznak és tartalmazzák azokat az intézkedéseket, amelyek alapján el lehet érni a forrásokat.

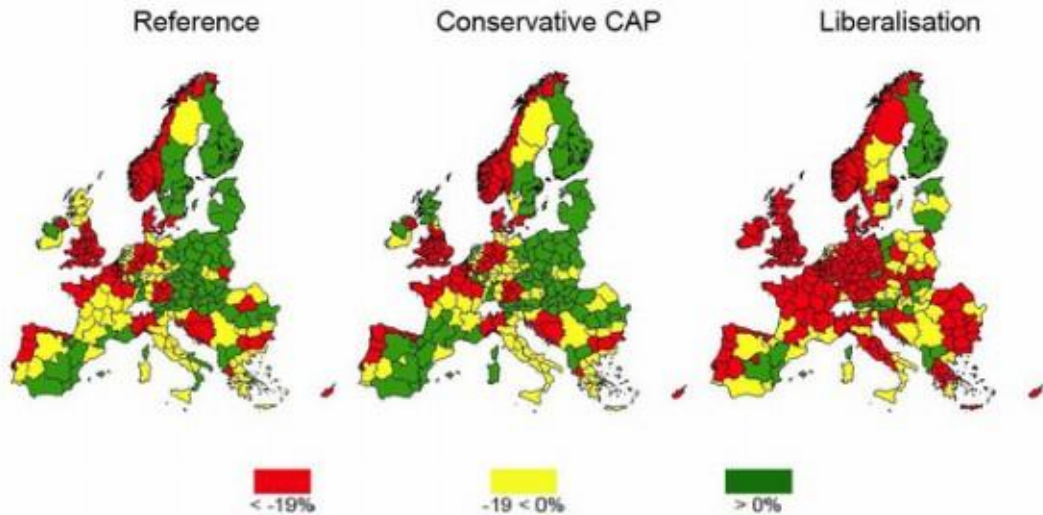
A programozás során először a vidékfejlesztési stratégiát kell megalkotni. Az ehhez kapcsolódó pályázatok rendszerét a programdokumentumok tartalmazzák. A tagországok készíthetnek az egész országra vagy az egyes régiókra vonatkozó dokumentumokat is.

A stratégiát és a programot az Európai Bizottság illetékes részlegéhez kell benyújtani. A Bizottság széles körben megvitatja és észrevételeket, javaslatokat tesz a módosításra. Az elfogadás a Vidékfejlesztési Bizottság ülésén történik meg. Ha módosításra kerül sor a program előmenetele folyamán, azt a Vidékfejlesztési Bizottság egyetértésével lehet megtenni.

A stratégia és a program az adott ország vagy régió legfontosabb vidékfejlesztési dokumentuma, mely hosszú időre kijelöli a prioritásokat. Külön jelentőséget ad a programoknak az a tény, hogy a Közös Agrárpolitika (KAP) szupranacionális (nemzetek feletti) politika, így az összes tagország agrártermelője azonos szabályok alapján kap támogatást, tehát a vidékpolitika az egyetlen eszköz a tagállamok számára saját agrárpolitikájuk befolyásolására. A 7-2. ábra mutatja be a KAP lehetséges módosításainak forgatókönyveit 2020-ig, és annak hatását az egyes régiók agrártermelőinek bevételeire.

Farm income change by scenario, 2007-2020, in %

7-3. ábra A KAP változásának lehetséges forgatókönyvei

Forrás: <http://videk.blogspot.com>

A programozás alapelve a **társfinanszírozás**, a programok költségeinek csak egy részét fizeti az EMVA, a másik részt a nemzeti költségvetésből kell kiegészíteni. Az EU finanszírozás a konvergencia területeken magasabb. Magyarország (a közép-magyarországi régió kivételével) beletartozik a konvergencia területbe.

Az I. és a III. tengely kifizetései utólag, számla ellenében történnek. E tengelyek esetében viszonylag magas önrészt kell biztosítani. A II. tengely esetében hasonlóak a kifizetések, mint a Garancia alapnál, a terület- vagy állatlétszám alapján önrész nélkül több évig azonos összeget kapnak a gazdálkodók. A IV. tengely kifizetései szintén utólag történnek meg, viszont a rendszer bonyolultabb és a lebonyolítás is hosszabb ideig tart.

A vidékfejlesztési programozás során megfelelő dokumentumok épülnek egymásra. Fontos, hogy az Uniós irányelvek, a stratégiai dokumentumok és a vidékfejlesztési programok egymásra épüljenek. Az Európai Unió stratégiai iránymutatásai a következők:

- az I. tengelyhez kapcsolódó forrásoknak erős és versenyképes agráriumot kell kialakítaniuk Európa szerte, szem előtt tartva az innováció kérdéskörét és a humán erőforrás fejlesztését,
- a II. tengelyhez kapcsolódó forrásoknak a biológiai diverzitás (sokféleség)megőrzését, a vízgazdálkodás fejlesztését és az éghajlatváltozás hatásainak ellensúlyozását kell segíteniük a fenntartható fejlődés figyelembe vétele mellett,
- a III. tengelyhez kapcsolódó forrásoknak a vidék diverzifikációját, a vidéki területek életminőségének javítását, a munkahelyteremtést és a helyben maradást kell szolgálniuk,
- a IV. tengelyhez kapcsolódó forrásoknak az első három tengely célkitűzéseinek megvalósítását kell segíteniük, speciális helyi erőforrások felhasználásával,
- a tervek és programok készítésekor törekedni kell a tengelyeken belüli és a tengelyek közötti maximális szinergia elérésére, az összehangolásra,
- ösztönözni kell a strukturális és a vidékpolitika harmonizációját, a kiegészítő jelleget.

A stratégia alapján a tagállamok és a régiók vidékfejlesztési programot készítenek, melynek tartalma:

- helyzetértékelés, SWOT elemzés,

- előzetes (ex ante) értékelés,
- prioritások indoklása,
- tengelyek és intézkedések leírása,
- részletes pénzügyi terv és forrásmegjelölés,
- kapcsolódó állami támogatások,
- a program kapcsolódása (a halászati programhoz és a strukturális alapokhoz),
- az irányító-, kifizető- és igazoló szervek leírása,
- monitoring- és ellenőrzési rendszer leírása,
- nyilvánosság biztosításának elemei.

A 7-1. táblázat mutatja be a magyar vidékfejlesztési programban kialakított pénzügyi arányokat, melyet az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program határoz meg 2007 és 2013 között.

Tengelyek/Szakmai segítségnyújtás	Pénzügyi súly (az összes közkiadás arányában ^{*)})
I. tengely	47%
II. tengely:	32%
III-IV tengely:	17%
Szakmai segítségnyújtás	4%

7-4. ábra Az UMVP pénzügyi aránya

Forrás: <http://www.vm.gov.hu>

4. 7.4 Az EMVA intézményrendszere

Az EMVA támogatásai a 2004-2006. között működő Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) fejlesztési projektjeit váltják. Magyarországnak 2007-2013 között mintegy 5 milliárd euró fejlesztési forrást van lehetősége az agrárium, a vidéki környezet és a vidéki térségek fejlesztésére költeni. Ezzel lehetővé vált, hogy a megkezdett szerkezetváltás folytatódjon, valamint, hogy a vidéki térségek leszakadása lelassuljon és megkezdődjön a társadalmi-gazdasági felzárkózás.

A Stratégia a Lisszaboni célkitűzésekkel és a Göteborgban megfogalmazott elvekkel összhangban teremtette meg a mezőgazdaság fejlesztéséhez, a vidék környezeti értékeinek megőrzéséhez, a vidéki térségek gazdaságának megerősödéséhez és a vidéki társadalom kohéziójához szükséges fejlesztési kereteket.

Az EMVA – szemben elődjével, az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Programot (AVOP) finanszírozó EMOGA Orientációs Részleggel – besorolása alapján nem számít Strukturális Alapnak, ezért az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program sem számít operatív programnak az NFT 2 keretében. Tartalmilag azonban számos helyen csatlakozik a többi operatív programhoz, illetve azokhoz hasonló fejlesztési célokat fogalmaz meg.

A vidékfejlesztési programot végrehajtó intézményrendszer is eltér a többi operatív programétól: az Irányító Hatóság a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, míg a Kifizető Ügynökség, azaz a kérelmekkel kapcsolatos végrehajtási feladatokat ellátó szerv a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal.

A SAPARD elő-csatlakozási alap, illetve a 2004-2006. között működő AVOP program végrehajtási tapasztalatai alapján a hatóságok az EMVA támogatásokkal kapcsolatos eljárásrendet a korábbiakhoz képest radikálisan egyszerűsítették. A jogosultsági és támogatási feltételek meghatározásában változás történt a normativitás irányába, ami megkönnyíti a kérelmezők dolgát, csökkenti a szubjektivitást a kérelmek kiértékelésének folyamatában, növeli a források felhasználásának átláthatóságát. A pályázatok benyújtására előre megadott időszakok állnak rendelkezésre, így jobban tervezhetővé válik a dokumentumok feldolgozásához szükséges erőforrás.

Az EMVA intézményrendszere alapvetően megváltozott a korábbi időszakhoz képest. A vidékfejlesztési támogatások kiosztása kétféle módszerrel történt, a strukturális alapok és a KAP közvetlen kifizetéseinek útján.

A kifizetések az EMGA (Európai Mezőgazdasági Garancia Alap) és az EMVA (Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap) esetében közös kifizető ügynökség végzi. A kifizetések szabályosságát igazoló szerv felügyeli.

A vidékfejlesztési támogatásoknál megmaradt a nem automatikus, tehát pályázat útján elnyerhető finanszírozás rendszere. A támogatások nyilvántartására az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) szolgál.

A vidékfejlesztések továbbra is a KAP részét képezik, mégis a többi támogatási formától eltérően összetételükről a tagországok döntenek és felügyeletük is nemzeti szinten valósul meg. Ha a lebonyolítás üteme nem megfelelő, akkor a tagország beavatkozik és módosít a program szerkezetén. Alapkövetelmény a folyamatos monitoring és ellenőrzés. A program irányító hatósága lehet a tagállam maga, vagy állami, esetleg magánszerv. Felelősége kiterjed a következő területekre:

- a finanszírozható projektek kiválasztása összhangban legyen a program célkitűzéseivel,
- a kedvezményezettek megfelelő tájékoztatást kapjanak kötelezettségeikről,
- a programok monitoringja és ellenőrzése megfelelően történjen,
- az EMVA egész folyamata átlátható és nyilvános legyen,
- az éves jelentések időben elkészüljenek,
- a kifizető ügynökségek hozzáférjenek a szükséges információkhoz.

Magyarországon a program irányító hatósága a (Földművelésügyi és) Vidékfejlesztési Minisztérium, a feladatokat Főosztályai látják el. A program igazoló szerve felelős azért, hogy az akkreditált kifizető ügynökségek számláit megvizsgálja, és igazolja azokat valódiság teljesség és pontosság szempontjából. Magyarországon az igazoló szerv szerepét a KPMG Hungária Kft látja el. A program monitoring bizottságában a regionális, a helyi és egyéb hatóságok, gazdasági és szociális partnerek, nem kormányzati szervek és civil szervezetek vesznek részt. Az Európai Bizottság tagjai saját szándékukból tanácsadóként részt vehetnek a bizottságok munkájában. A monitoring bizottság feladatai:

- konzultációt folytat a finanszírozandó projektek kiválasztási szempontjairól,
- felülvizsgálja az előrehaladást az irányító hatóság jelentései alapján,
- megvizsgálja a vidékfejlesztési program végrehajtásának eredményeit, a célok elérését,
- megfontolja és jóváhagyja az éves előrehaladási jelentést és a zárójelentést az Európai Bizottsághoz való megküldése előtt,
- javaslatot tesz az irányító hatóság számára a vidékfejlesztési programok kiegészítésére, módosítására, felülvizsgálatára, ha szükséges.

5. 7.5 A vidékfejlesztési programok monitoringja, értékelése és ellenőrzése

Az irányító hatóság és a monitoring bizottság a vidékfejlesztési projektek monitoringját mutatók (indikátorok) alapján végzi. Az indikátorokra vonatkozóan az Európai Bizottság keretszabályozást dolgozott ki, ez a Közös Monitoring és Értékelési Keret (KMÉK).

Az indikátorok meghatározása, gyűjtése, mérése és számítógépes feldolgozása a KMÉK alapján történik. A mutatókat és az alapadatokat az irányító hatóság a kifizető ügynökség közreműködésével gyűjti a kedvezményezettektől meghatározott időközönként. A pályázati nyerteseknek/kedvezményezetteknek adatszolgáltatási kötelezettségük van, melyet szabályoz a pályázati kiírás és a szerződések.

A monitoring egyfajta leltározás a projekt haladása során, ahol a források, a tevékenységek és eredmények értékelése folyik. A monitoring során keletkező mennyiségi adatok segítenek a folyamatos javításban és a közpénzek nyomon követését is lehetővé teszi.

Az értékelés a programok eredményeit vizsgálja, eredményességük, hatékonyságuk alapján. Az értékelés szorosan összefügg a monitoring tevékenységgel és hozzájárul az átláthatóság növeléséhez, valamint segíti a döntéshozók jövőbeni munkáját.

Az értékelés eszköze a beavatkozási logika, amely ok-okozati összefüggéseket keres a költségvetési forrásoktól az eredményekig. Egyes elemei egymásra épülnek, azaz bemutatja, hogy a tevékenységek megvalósítása esetén az eredmény elérhető, ami a projekt cél elérését jelenti és hozzájárul az átfogó célok eléréséhez.

Az objektíven ellenőrizhető indikátorok megmutatják, hogy a különböző szintű célokat el lehet-e érni vagy sem.

Az indikátorok mellett meg kell határozni az ellenőrzéshez szükséges információs forrásokat is.

A vidékfejlesztési projektekben a következő típusú indikátorokat különböztetjük meg:

- forrásmutatók (input indikátorok),
- teljesítménymutatók (output indikátorok),
- eredménymutatók,
- hatásmutatók,
- kiindulási mutatók.

A monitoring során a célok megvalósulásával kapcsolatosan jelentéseket kell készíteni, melyek típusai a következők:

- stratégiai monitoring jelentés: kétévente az Európai Bizottság számára kell megtenni,
- éves előrehaladási jelentés: évente kell elvégezni.

A projektek értékelését független elemzők végzik. Céljuk a program végrehajtási minőségének ellenőrzése, felhasználva a monitoring eredményeit is. Típusai:

- előzetes (ex ante) értékelés,
- félidős (mid-term) értékelés,
- utólagos (ex post) értékelés.

A pénzügyi kifizetéseket a kifizetési ügynökség végzi, az ellenőrzés és a szankciók rendszere az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) segítségével történik.

A pénzügyi lebonyolítás a tagországok felelőssége, az irányítási vagy az ellenőrzési rendszer nem megfelelő működésekor a pénzek folyósítását a Bizottság részben vagy egészben leállíthatja.

A Bizottság szabályozása értelmében az éves támogatási összegeket az évet követő maximum két évben lehet lehívni, különben a megmaradt összeges a Bizottság visszavonja (ez az úgynevezett n+2 szabály).

Az indikátorokra és információ forrásokra mutat be egy-egy példát a 7-3. és 7-4 ábra.

A monitoringot és az ellenőrzést mutatja be a 7-5. és a 7-6. ábra.

	Beavatkozási logika	Objektíven igazolható eredményességi mutatók
Átfogó célkitűzések	<ul style="list-style-type: none"> • Területi különbségek csökkentése 	<ul style="list-style-type: none"> • Foglalkoztatás növekedése 1% (2010-re) • Iparüzési adóbevétel növekedése 10% (2010-re)
A projekt célja	<ul style="list-style-type: none"> • Vonzó társadalmi és gazdasági környezet kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> • 20 újonnan munkába állt fogyatékos • Vállalkozási tevékenység bevétele +40 MFT/év
Várt eredmény	<ul style="list-style-type: none"> • Speciális műhely-telep • Új munkahelyek • Bekötő út 	<ul style="list-style-type: none"> • 800 m² műhely • 30 új munkahely • 3,2 km út

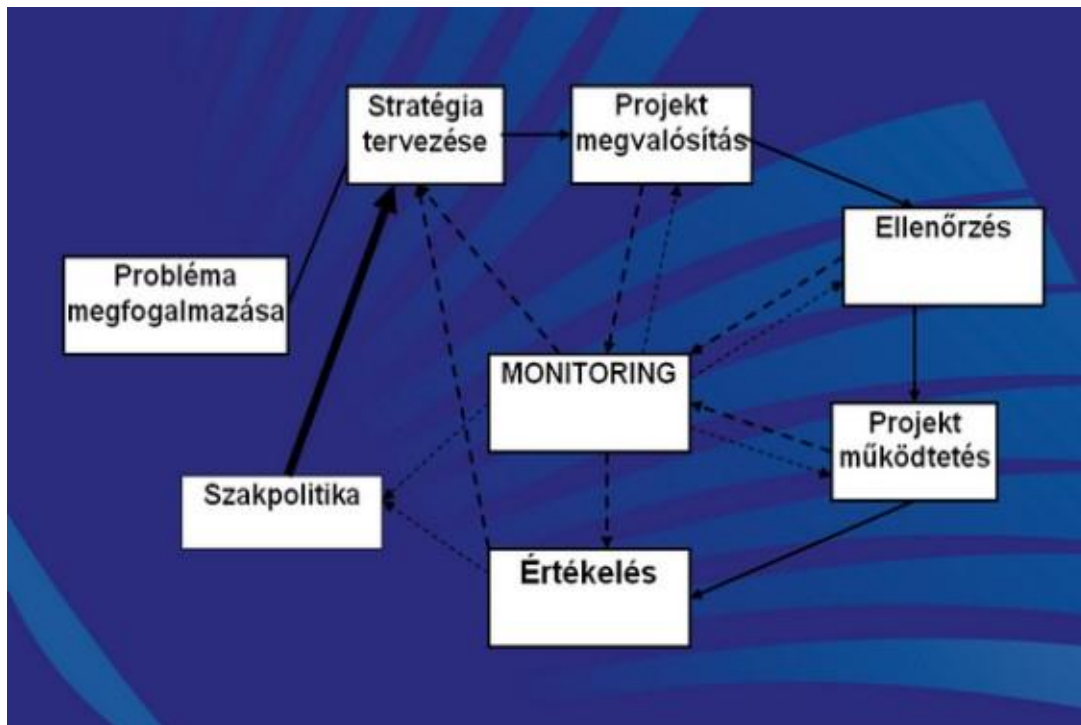
7-5. ábra indikátorok működése egy példán keresztül

Forrás: [http:// www.vati.hu](http://www.vati.hu)

	Objektíven igazolható eredményességi mutatók	Eredmények igazolásának forrásai és eszközei
Hatás indikátorok	<ul style="list-style-type: none"> • Foglalkoztatás növekedése 1% (2010-re) • Iparüzési adóbevétel növekedése 10% (2010-re) 	<ul style="list-style-type: none"> • KSH • Önkormányzat adónyilvántartása
Eredmény indikátorok	<ul style="list-style-type: none"> • 20 újonnan munkába állt fogyatékos • Vállalkozási tevékenység bevétele +40 MFT/év 	<ul style="list-style-type: none"> • Munkaügyi központ adatai • Éves jelentések
Output indikátorok	<ul style="list-style-type: none"> • 800 m² műhely • 30 új munkahely • 3,2 km út 	<ul style="list-style-type: none"> • Engedélyek • Projekt jelentések • Helyszíni szemle

7-6. ábra Ellenőrzésre alkalmas információ források egy példán keresztül

Forrás: [http:// www.vati.hu](http://www.vati.hu)

7-7. ábra A monitoring és az ellenőrzés helye a projektciklusban

Forrás: [http:// www.kszk.gov.hu](http://www.kszk.gov.hu)

7-8. ábra A monitoring és az ellenőrzés projekt során

Forrás: [http:// www.agr.unideb.hu](http://www.agr.unideb.hu)

6. 7.6 A LEADER program

Az Európai Unió mezőgazdasági politikája (Közös Agrárpolitika, KAP) 1957 óta folyamatos átalakuláson megy keresztül. A munkahelyek és a megfelelő mennyiségű élelmiszer biztosításán túl egyre inkább előtérbe került a

környezet védelme, az élelmiszeripari termékek iránti minőségi igény, a vidéki táj képének, és az adott vidéki térség kulturális identitásának, értékeinek és örökségének a megőrzése is.

A vidéki térségek fejlesztése érdekében készült különböző programok a '80-as évek végéig elkülönült, ágazatonkénti (mezőgazdasági, oktatási, kulturális, egészségügyi, infrastrukturális, vállalkozás-fejlesztési stb.) támogatásra koncentráltak, s nem jelentek meg koncentráltan, egymást segítve a kistérségekben. E programok keretein belül a helyi támogatottak kiválasztása egy felülről lefelé irányuló rendszerben, az adott elképzelés integrált környezetéből kiszakítva történt. Nem ösztönözték a helyi fejlesztés közreműködőit arra sem, hogy megszerezzék a térségek fejlesztési elképzeléseinek kidolgozásához és azok megvalósításához szükséges készségeket.

A '90-es évektől kezdve felismerték a növekedés helyett a fenntartható helyi fejlődés jelentőségét, figyelembe véve a vidéki térségek környezeti, gazdasági, szociális és kulturális dimenzióit is. Új, innovatív fejlesztési módszerek, kidolgozására került sor, bevonva a helyi közösségeket is a megoldások keresésébe. A 7-7. ábra bemutatja a LEADER program fontosabb szempontjait.

7-9. ábra A LEADER 7 kulcsszempontja

Forrás: [http:// www.fvm.hu](http://www.fvm.hu)

A "hagyományos" fejlesztési politika átalakítása érdekében született meg az Európai Unió LEADER programja. A rövidítés a program francia elnevezésének kezdő betűiből származik: Liaison Entre Actions pour le Développement de l'Economie Rurale. Magyarul: Közösségi Kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében. A LEADER program integráló jellege az innovációnak köszönhető, ezt mutatja be a 7-8. ábra.

7-10. ábra A LEADER integráló jellege

Forrás: [http:// www.fvm.hu](http://www.fvm.hu)

A program új alapokra helyezi a vidékfejlesztést: Egy terület fejlesztési stratégiáját, az abban részt vevő önkormányzatokból, a térség vállalkozóiból és civil szerveződéseiből megalakult Helyi Akciócsoport (HACS) az ott élők bevonásával állítja össze. Az elkészült stratégia alapján, a döntéshozó egy keretösszeget határoz meg az akciócsoport/munkacsoport számára. A keretösszeget helyi pályázat útján kell a végső kedvezményezettek számára biztosítani, az elfogadott program megvalósítása érdekében. A helyi pályázat lebonyolításáért a Helyi Vidékfejlesztési Munkacsoport a felelős.

A LEADER program több jól elkülönülő szakaszra bontható:

- LEADER I. (1991-1994): a fejlesztésben szerepet vállaló helyi csoportok támogatására hozták létre. A program prioritásai a következők voltak:
 - innováció a vidékfejlesztésben,
 - nemzetek közötti együttműködés,
 - projekt tapasztalatok átadása.

217 helyi csoport 400 millió ECU támogatást kapott.

- LEADER II (1995-1999): az előző program sikerén felbuzdulva négyszeres támogatás jutott a programnak. 850 helyi csoport jött létre, a prioritások hasonlóak voltak az előző időszakéhoz, de az innováció súlya megnőtt:
 - helyi modellértékű kezdeményezések támogatása,
 - innovatív új vidékfejlesztési irányok átvétele,
 - tapasztalatcsere és know-how átadása.

A LEADER II jóval több embert kapcsolt be a hálózatba, a sikeressége folytonos volt.

- LEADER+ (2000-2006): továbbra is kísérleti programként szolgált, az innováció és a helyi közösségek megerősítése, a vidékfejlesztési intézkedések kiegészítő támogatása volt a cél. Fő célkitűzései:
 - kísérleti jellegű integrált vidékfejlesztés támogatása,

- vidéki térségek együttműködésének támogatása országhatárokon belül és túl
- az érintettek közötti kapcsolatrendszer fejlesztése.

A LEADER+ esetében, eltérően az előző kettő programtól az Európai Unió összes kistérsége jogosult a támogatásra.

A 7-9. ábra mutatja be a LEADER II innováció központú megközelítését.

7-11. ábra Innováció a LEADER II-ben

Forrás: [http:// www.fvm.hu](http://www.fvm.hu)

A LEADER-t az Európai Unió egyik legsikeresebb Közösségi Kezdeményezésének tartják, melyet mutat az is, hogy a program első szakában 1991-1994 között 217 vidéki térségben, 25 ezer munkahely teremtődött, míg második szakaszában, 1994-1999 között ez a szám 1000 vidéki térségben 100 ezerre tehető.

A magyarországi kísérleti program célja az volt, hogy segítse az EU LEADER programjára való felkészülésünket. A különböző LEADER-hez hasonló programok megvalósítása során készüljenek el mindazok a dokumentumok, eljárásrendek, amelyeket a csatlakozás után közvetlenül lehetett. A kísérleti együttműködésben olyan szervezetek vettek részt, amelyek tapasztalataikkal, szakértelmükkel elő tudják segíteni, azt hogy az Európai Unió támogatásával 2004-től induló LEADER program is sikeres legyen, hogy minél több térség tudjon majd bekapcsolódni a kistérségi fejlesztés újszerű formájába.

A 7-10. ábra mutatja be a LEADER program területi megközelítését.

7-12. ábra LEADER program területi megközelítése

forrás: [http:// www.fvm.hu](http://www.fvm.hu)

2003-ban 14 helyi vidékfejlesztési munkacsoportnak nyílt lehetősége arra, hogy helyi szinten meghirdethesse pályázati felhívását. A pályázati felhívások a helyi vidékfejlesztési programok megvalósítása érdekében kerültek kiírásra. Helyi szinten valamennyi helyi vidékfejlesztési munkacsoport 25 millió forint összegű támogatási kerettel gazdálkodhatott.

A LEADER+ program az AVOP-on belül került kihirdetésre, majd az EMVA IV. tengelyeként működik jelenleg is. Az egyes pályázatokhoz, fejlesztésekhez kapcsolódó finanszírozási feladatokat a Magyar Államkincstár területileg illetékes Állampénztári Irodái végzik.

A LEADER program a 2007-2013 közötti időszakban is folytatódik tovább. Közel 71 milliárd forint áll rendelkezésre a 6 éves ciklus során, a programban 70 akciócsoport vesz részt. Ez átlagosan 2 milliárd forint támogatást jelent akciócsoportonként.

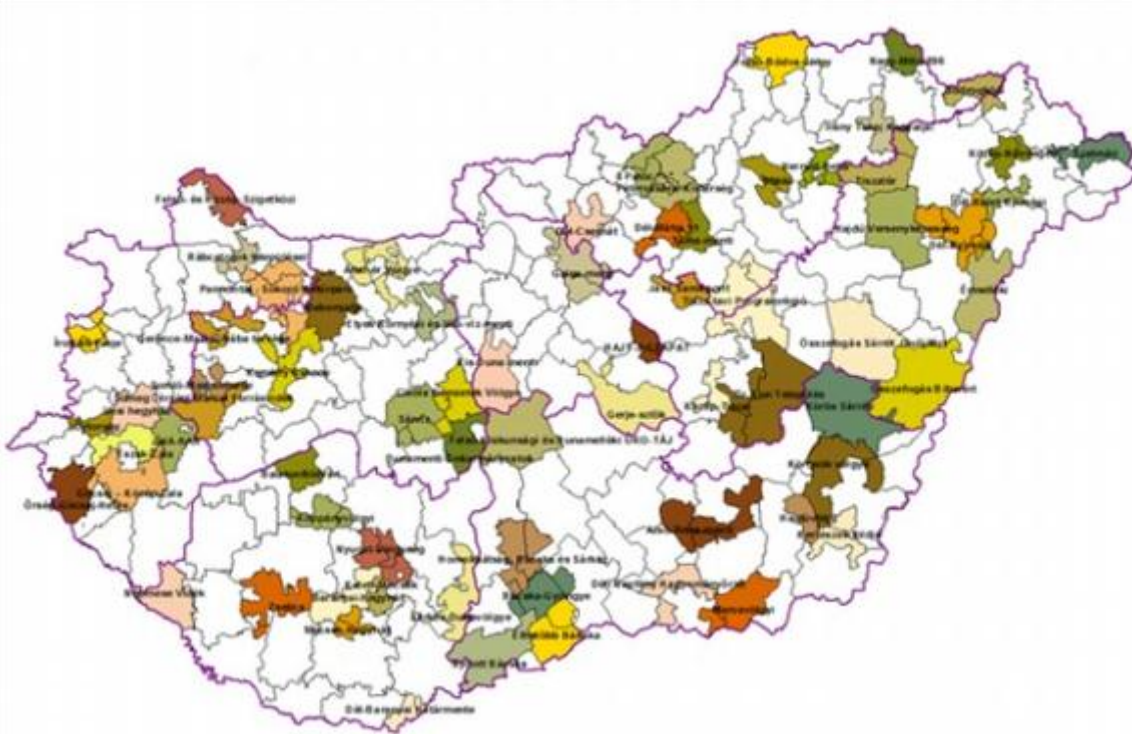
A legújabb LEADER programra jellemző:

- a változó települési képviselő
- a növekvő civil részvétel
- az egyszerűbb rendszer
- a nagyobb arányú támogatás a tapasztalatsere és együttműködés terén.

A LEADER program során az új programozási időszakban cél az ország területének 50 százalékát lefedni. A program kialakítása során a követelmények a következők voltak:

- Egy területen (településen) akár több akciócsoport alakulhat,
- Település delegálása LEADER csoportba a települési önkormányzat döntés szerint és a civil és vállalkozói szféra összefogásával történjék,
- Összefüggő földrajzi egység 5 000-100 000 lakos felöléléssel történjen meg,
- Kötelező az egyesületi forma, valamint külön gesztor szervezet nem alakulhat, a titkári feladatokat az egyesület látja el (a Helyi Vidékfejlesztési Iroda nem láthatja el a titkári feladatokat),

- LEADER tervek elkészítése a Helyi Vidékfejlesztési tervvel (HVT) összhangban legyen elvégezve.

7-13. ábra A LEADER+ nyertes akciócsoportjai (2006)

forrás: [http:// www.vati.hu](http://www.vati.hu)

Az új LEADER program megvalósításának folyamata a következő:

- helyi vidékfejlesztési irodák (HVI) hálózatának létrehozása,
- akciócsoport kezdeményezések szerveződése,
- potenciális akciócsoportok kiválasztása,
- a LEADER fejlesztési stratégia kiválasztása,
- a támogatott LEADER csoportok kiválasztása,
- Helyi Vidékfejlesztési Közösségek (HVK) megalakulása
- a LEADER fejlesztési stratégiák és a helyi vidékfejlesztési tervek meghirdetése és megvalósítása.

2009 során meghirdetésre kerültek a pályázati felhívások, 2010-ben pedig kihirdették a nyertes pályázatokat, pályázókat. A program során az érintett kistérségekben élő, a program által érintett lakosok száma meghaladja a másfél milliót.

7. 7.7 Összefoglalás

A Vidékfejlesztési stratégiák és programok, LEADER modul bemutatta a vidékfejlesztési stratégiák és programok rendszerét, az EMVA jellegzetességeit, a vidékfejlesztési programok monitoringját és értékelését és külön foglalkozott a LEADER program történetével és hatásaival és a jelenlegi programozási időszak alatt zajló programmal is.

Önellenőrző kérdések:

1. Ismertesse az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának fejlődését!

2. Ismertesse a vidékfejlesztési stratégia és programok kérdéskörét!
3. Ismertesse az EMVA rendszerét!
4. Ismertesse vidékfejlesztési programok monitoringját és értékelését!
5. Ismertesse a LEADER program jellegzetességeit!
6. Ismertesse a 2007-2013 közötti LEADER program megvalósításának lépéseit!

Irodalomjegyzék

Buday-Sántha A.: Agrárpolitika – vidékpolitika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001

Kovács T. : Vidékfejlesztési politika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2003

Lukács Gergely S.: A vidékfejlesztés kézikönyve. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2004, <http://www.vm.gov.hu>

Buday-Sántha A.: *Agrárpolitika – vidékpolitika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001

Kovács T. : *Vidékfejlesztési politika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2003

Lukács Gergely S.: *A vidékfejlesztés kézikönyve*. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2004, <http://www.vm.gov.hu>